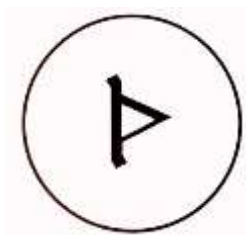

eISSN 2522–9125

pISSN 2524–0471

SOCIAL COMMUNICATIONS: THEORY AND PRACTICE

Scientific semiannual magazine

Volume 11

(July – December)

Kyiv – 2020

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Науковий піврічний журнал

**ICI JOURNALS
MASTER LIST**

Том 11

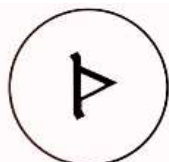
(липень – грудень)

Київ – 2020

eISSN 2522–9125

pISSN 2524–0471

**SOCIAL COMMUNICATIONS:
THEORY AND PRACTICE**
Scientific semiannual magazine

Volume 11

(July – December)

The magazine has been published since 2015.

Kyiv – 2020

**СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**
Науковий піврічний журнал

ICI JOURNALS
MASTER LIST

Том 11

(липень – грудень)

Журнал видається від 2015 року.

Київ – 2020

UDC 316.28 : 316.77(075.8) + 007 : 304 : 001 + 002 + 004 + 004.9 + 01 + 02 + 08 + 070 + 659
C 12
LBC 83.56я73

**The Ministry of Justice of Ukraine adopted a decision on state registration
The journal "Social Communications: Theory and Practice" (Order No. 277/5 from 02/01/2016)
Certificate Ser. KB No. 21875-17775 P dated 01.02.2016**

REFERENCES

Trischuk Olga Vladimirovna - Doctor of Social Communications, Professor
(*National Technical University of Ukraine, Kyiv Polytechnic Institute, Kyiv, Ukraine*);
Zrazhevskaya Nina Ivanivna - Doctor of Social Communications, Professor
(*Borys Hrinchenko University of Kyiv, Ukraine*).

EDITORIAL BOARD

O. Kholod – Acad. IASPE, Dr., Prof. (Ukraine) – scientific editor;
G. Kholod – PhD, Prof. (Ukraine) – scientific and literary editor;

A. Bartoshek – Dr., Prof. (Poland); **M. Butyrina** – Dr., Prof. (Ukraine); **V. Vladimirov** – Dr., Prof. (Ukraine); **V. Halych** – Dr., Prof. (Ukraine);
L. Gorodenko – Dr., Prof. (Ukraine); **O. Goroshko** – Dr., Prof. (Ukraine); **O. Gryadiushko** – PhD., As. Prof. (Belarus); **R. Dwivedi** – Dr., Prof. (India); **H. Elbeshausen** – PhD., As. Prof. (Denmark); **N. Zrazhevskaya** – Dr., Prof. (Ukraine); **Kuchyukov H.** - Dr., Prof. (Germany); **V. Ilhanaeva** – Dr., Prof. (Ukraine); **O. Synowiec** – PhD., As. Prof. (Poland); **Y. Finkler** – Dr., Prof. (Ukraine); **Chromi Y.** – PhD., As. Prof. (Czech Republic); **O. Chekmishev** – Dr., Prof. (Ukraine); **N. Yablonovskaya** – Dr., Prof. (Ukraine).

C 72 Social Communications: Theory and Practice (2020). Scientific semiannual magazine. Vol. 11, Kyiv, 184.

Volume 11 of the periodical scientific journal contains the results of research by specialists in social communications, presented by authors from Denmark, Poland, Serbia and Ukraine.

Research concerns the theory and history of social communication, theory and history of journalism, librarianship, applied technologies of social communication, social communication in sociology and international security, the theory of consciousness.

The materials will be of interest to social communication specialists, psychologists, political scientists, philologists, sociologists and philosophers.

UDC 316.28 : 316.77(075.8) + 007 : 304 : 001 + 002 + 004 + 004.9 + 01 + 02 + 08 + 070 + 659
C 12
LBC 83.56я73

**The editors of the magazine are not responsible for the accuracy of the links
and do not always share the views of the authors.**

© Kholod O. M. – Scientific Editor, 2020.
© Kholod G. Y. – Scientific and Literary Editor, 2020.
© Interservice Publishing House, 2020.

УДК 316.28 : 316.77(075.8) + 007 : 304 : 001 + 002 + 004 + 004.9 + 01 + 02 + 08 + 070 + 659

К 12

ББК 83.56я73

Міністерством юстиції України прийнято рішення про державну реєстрацію журналу «Соціальні комунікації: теорія і практика» (наказ № 277/5 від 01.02.2016) Свідоцтво сер. КВ № 21875-17775 Р від 01.02.2016

РЕЦЕНЗЕНТИ

Трищук Ольга Володимирівна – доктор наук із соціальних комунікацій, професор (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», м. Київ, Україна)

Зражевська Ніна Іванівна – доктор наук із соціальних комунікацій, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Холод О.М. – акад. МАНПО, д-р філол. н., проф. (Україна) – науковий редактор;

Холод Г.Я. – канд. філол. н. (Україна) – науковий і літературний редактор;

Бартошек А. – д-р соц. н., проф. (Польща); **Бутиріна М.В.** – д-р н. соц. ком., проф. (Україна); **Владимиров В.М.** – д-р філол. н., проф. (Україна); **Галич В.М.** – д-р філол. н., проф. (Україна); **Городенко Л.М.** – д-р н. соц. ком., проф. (Україна); **Горошко О.І.** – д-р соц. н., д-р філол. н., проф. (Україна); **Грядюшко О.О.** – канд. філол. н., доц. (Білорусь); **Двіведі Р.** – д-р, проф. (Індія); **Ельбесхаузен Х.** – д-р філос. у галузі культурології, почесн. проф. (Данія); **Зражевська Н.І.** – д-р н. соц. ком., проф. (Україна); **Кучуков Х.** – д-р пед. н., проф. (Німеччина); **Ільганасва В.О.** – д-р іст. н., проф. (Україна); **Синовець О.** – д-р філос. у галузі соц. і соц. ком. (Польща); **Фінклер Ю.Е.** – д-р філол. н., канд. соц. н., проф. (Україна); **Хроми Я.** – д-р філос. у галузі медієзнавства (Чехія); **Чекмишев О.В.** – д-р н. соц. ком., проф. (Україна); **Яблоновська Н.В.** – д-р філол. н., проф. (Україна).

С 72 Соціальні комунікації: теорія та практика (2020). Науковий піврічний журнал. Том 11, 184.

Том 11 періодичного наукового журналу містить результати досліджень фахівців із соціальних комунікацій, представлені авторами з Данії, Польщі, Сербії та України.

Дослідження стосуються теорії та історії соціальних комунікацій, теорії та історії журналістики, бібліотечної справи, прикладних соціально-комунікаційних технологій, соціальних комунікацій у соціології та міжнародній безпеці, теорії свідомості тощо.

Матеріали зацікавлять фахівців із соціальних комунікацій, психологів, політологів, філологів, соціологів та філософів.

УДК 316.28 : 316.77(075.8) + 007 : 304 : 001 + 002 + 004 + 01 + 02 + 08 + 070 + 659

К 12

ББК 83.56я73

Редакція журналу не несе відповідальність за достовірність посилань і не завжди поділяє точку зору авторів.

© Холод О. М. – науковий редактор, 2020.

© Холод Г. Я. – науковий і літературний редактор, 2020.

© Видавництво «Інтерсервіс», 2020.

CONTENT

Pages

THEORY OF CONSCIOUSNESS

FEATURES OF THE QUANTUM MODEL RELATIONSHIP OF CONSCIOUSNESS AND MATTER IN THE WORKS OF R. PENROUSE AND S. HAMEROFF (in Russian).

10–25

Dr Vasily KRUTOV, Honorary Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine, Doctor of Law, Professor, vice president Ukrainian Union of Entrepreneurs and Industrialists (Kyiv, Ukraine).

SOCIOLOGY OF SOCIAL COMMUNICATIONS

IDENTITY CONSTRUCTION, SELF-PRESENTATION AND IMPRESSION MANAGEMENT ON FACEBOOK: SOCIOLOGICAL ASPECTS (in English).

26–35

PhD Aleksandra SYNOWIEC, PhD in sociology, assistant professor Silesian University of Technology, Department of Applied Social Sciences (Zabrze, Poland).

SOCIAL COMMUNICATIONS IN POLITICAL SCIENCE

ENDANGERING THE SECURITY OF THE COUNTRY (Political-Security Aspect) (in Serbian)

36–46

Prof. Dr. Ljubo PEJANOVIĆ, Faculty of Law and Business Studies Lazar Vrkatić, Novi Sad, Union University (Belgrade, Serbia).

Prof. Dr. Mile RAKIĆ, Institute for Political Studies (Belgrade, Serbia).

Prof. Dr. Stevan STOJANOVIĆ, Faculty of Business and Law Studies, Union-Nikola Tesla University (Belgrade, Serbia).

THEORY AND HISTORY SOCIAL COMMUNICATIONS

THE INTERFACE OF COMMUNICATION PLATFORMS: BASES OF CONCEPTUAL APPROACHES OF INTERPRETATION

47–58

PhD Anzhelika DOSENKO, PhD in Social Communications, Associate Professor Associate Professor of Journalism and New Media Department, Kyiv University by Borys Hrinchenko (Kyiv, Ukraine).

COMMUNICATIVE-COMPENSATORY PROCESSES ON SOCIAL NETWORK 59–69

PhD Tetyana KHRABAN, Candidate of Philological Science, Head of the Department of Foreign Languages of the Military Institute of Telecommunications and Information Technologies (Ukraine, Kyiv).

Dr Igor KHRABAN, Doctor of Political Science, Professor, Professor of Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine, Kyiv).

SOCIAL COMMUNICATIONS OF NATIONAL SECURITY

THE ROLE OF AUTHORITIES AND COMMUNICATION IN BUILDING THE CAPACITY OF THE NATIONAL STATE SECURITY SYSTEM 70–78

(with a specific purpose on building a police subject) *(in Serbian).*

Akad. Prof. Dr. Ljubo PEJANOVIĆ, Srpska akademija inovacionih nauka (Beograd, Serbia).

Jovana RISTIĆ, student, Fakultet Bezbednosti (Beograd, Serbia).

THEORY AND HISTORY OF JOURNALISM

MODERN UKRAINIAN PUBLICISM: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS *(in Ukrainian)* 79–97

Dr Ihor PAVLYUK, Leading Researcher of Taras Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine in Kiev, professor of Ukrainian media Ivan Franko National University of Lviv, Doctor of Social Communication, writer, Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

SOVIET NEWSPAPER EDITORS 1941 AS A SEMIOTIC-COLOR SPECTRUM FROM THE POINT OF VIEW OF QUANTUM THEORY 98–141

(or Application of the quantum chronos method in the identification of semiotic and coloristic markers of the texts of the «Moscow Bolshevik» newspaper for 1941, as perceived by modern Ukrainian readers in 2020) *(in Russian).*

Dr Alexander KHOLOD, Doctor of Philology, professor, Academician of The International Academy of Sciences of Pedagogical Education, Vasil Stefanik Carpathian National University, Department of Journalism (Ivano-Frankivsk, Ukraine).

LIBRARY SCIENCE

ON INSTITUTIONAL ASPECTS IN THE PROCESS OF MEDIATION *(in German)* 142–157

PhD Hans ELBESHAUSEN, Associate Professor (emeritus) University of Copenhagen.

Department of Communication (Copenhagen S., Denmark)

APPLICABLE SOCIO-COMMUNICATION TECHNOLOGIES

THE ROLE OF MASS COMMUNICATION IN THE SOCIALIZATION OF PEOPLE WITH DISABILITIES IN UKRAINE *(in Ukrainian)*.

158–169

Anastasiia BESSARAB, Doctor of Science in Social Communications, Associate Professor, Professor of Special Pedagogy and Special Psychology Department, Municipal Institution of Higher Education «Khortytsia National Educational Rehabilitation Academy» (Zaporizhia, Ukraine).

Tetiana HYRINA, Candidate of Sciences in Social Communications, Associate Professor, Docent of Journalism, Ukrainian Philology and Culture Department, University of the State Fiscal Service of Ukraine (Irpın, Ukraine).

Irina ANTONENKO, Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Dean of the Faculty of Rehabilitation Pedagogy and Social Work, Municipal Institution of Higher Education «Khortytsia National Educational Rehabilitation Academy» (Zaporizhia, Ukraine).

Yana ZOSKA, Doctor of Social Sciences, Professor, Professor at Sociology and Social Work Department, Classical Private University (Zaporizhzhia, Ukraine).

SPECIFICS OF THE INTERVIEW IN THE KINOKURYER NEWSPAPER (1992) *(in Ukrainian)*

170–180

PhD Ganna KHOLOD, Candidate of Philological Sciences (Kyiv, Ukraine).

Requirements for the Publication of Articles for the Scientific Journal «Social Communications: Theory and Practice».

181–184

ЗМІСТ

Стор.

ТЕОРІЯ СВІДОМОСТІ

- ОСОБЛИВОСТІ КВАНТОВОЇ МОДЕЛІ ЗВ'ЯЗКУ СВІДОМОСТІ ТА МАТЕРІЇ В ПРАЦЯХ Р. ПЕНРОУЗА Й С. ХАМЕРОФФА** (російською мовою). 10–25
Василь КРУТОВ, почесний академік Національної академії наук України, доктор юридичних наук, професор, віце-президент Української спілки підприємців та промисловців (Київ, Україна).

СОЦІОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

- ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ, САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ВРАЖЕННЯМИ У FACEBOOK: СОЦІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ** (англійською мовою). 26–35
Олександра СИНОВЕЦЬ, кандидат соціологічних наук, доцент, Сілезький технологічний університет, кафедра прикладних соціальних наук (Забже, Польща).

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ В ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ

- ЗАГРОЗА ДЛЯ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ** (аспект політичної безпеки) (сербською мовою). 36–46
Професор, доктор Любо ПЕЯНОВИЧ, факультет права та бізнес-досліджень імені Лазара Вркатіча, Нові Сад, Університет Юніон (Белград, Сербія).
Професор, доктор Міле РАКІЧ, Інститут політичних досліджень (Белград, Сербія).
Професор, доктор Стеван СТОЯНОВИЧ, факультет бізнесу та права, Університет Союзу імені Ніколи Тесли (Белград, Сербія).

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

- ІНТЕРФЕЙС КОМУНІКАЦІЙНИХ ПЛАТФОРМ: ОСНОВИ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ТРАКТУВАННЯ** (українською мовою) 47–58
Анжеліка ДОСЕНКО, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, доцент кафедри журналістики та нових медіа Київського університету Бориса Грінченка (Київ, Україна).

КОМУНАТИВНО-КОМПЕНСАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ 59–69

Тетяна ХРАБАН, кандидат філологічних наук,
завідувач кафедри іноземних мов Військового інституту телекомунікацій
та інформаційних технологій (Україна, Київ).

Ігор ХРАБАН, доктор політичних наук, професор,
професор Міжрегіональної академії управління персоналом (Україна, Київ).

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**РОЛЬ ВЛАДИ ТА КОМУНІКАЦІЇ В БУДУВАННІ
МОЖЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ**

(з конкретною метою побудови поліцейського суб'єкта)

(сербською мовою).

70–78

Любо ПЕЯНОВИЧ, академік, професор, доктор наук, Сербська академія
інноваційних наук (Белград, Сербія).

Йована РІСТІЧ, студентка, Факультет безпеки (Белград, Сербія).

ТЕОРІЯ І ІСТОРІЯ ЖУРНАЛІСТИКИ**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ПУБЛІЦИСТИКА:**

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ (українською мовою)

79–97

Ігор ПАВЛЮК, доктор наук із соціальних комунікацій,
провідний науковий співробітник

Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України,
професор кафедри української преси

Львівського національного університету імені Івана Франка, письменник
(Київ, Україна).

**ПЕРЕДОВИЦІ РАДЯНСЬКИХ ГАЗЕТ 1941 РОКУ ЯК СЕМІОТИКО-КОЛІРНИЙ
СПЕКТР ІЗ ТОЧКИ ЗОРУ КВАНТОВОЇ ТЕОРІЇ**

(або Застосування методу квантового хроноса в ідентифікації
семіотичних і колористичних маркерів текстів
газети «Московский большевик» за 1941 рік

при їх сприйнятті сучасними українськими читачами 2020 року)

(російською мовою).

98–141

Олександр ХОЛОД, доктор філологічних наук, професор,
академік Міжнародної академії наук педагогічної освіти,

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,

кафедра журналістики (Івано-Франківськ, Україна).

БІБЛІОТЕЧНА НАУКА

ПРО ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ В ПРОЦЕСІ МЕДІАЦІЇ

(німецькою мовою)

142–157

Ханс ЕЛЬБЕСГАУЗЕН, кандидат наук, доцент (почесний)
Копенгагенського університету,
Департамент зв'язку (Копенгаген, Данія).

ПРИКЛАДНІ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

РОЛЬ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛЮДЕЙ ІНВАЛІДІВ В УКРАЇНІ.

158–169

Анастасія БЕССАРАБ, доктор наук із соціальних комунікацій, доцент,
професор кафедри спеціальної педагогіки та спеціальної психології
Комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна академія реабілітації» (м. Запоріжжя, Україна).

Тетяна ГИРІНА, кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент, доцент журналістики, кафедра української філології та культури,
Університет Державної фіскальної служби України (Ірпінь, Україна).

Ірина АНТОНЕНКО, кандидат психологічних наук, доцент,
декан факультету реабілітаційної педагогіки
та соціальної роботи Комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна освітньо-реабілітаційна академія»
(м. Запоріжжя, Україна).

Яна ЗОСЬКА, доктор соціологічних наук, професор,
професор кафедри соціології та соціальної роботи,
Класичний приватний університет (Запоріжжя, Україна).

СПЕЦИФІКА ІНТЕРВ'Ю В ГАЗЕТІ «КІНОКУР'ЄР»

(1992 рік) (українською мовою)

Ганна ХОЛОД, кандидат філологічних наук
(Київ, Україна).

170–180

Вимоги до публікації статей до наукового журналу «Соціальні комунікації: теорія та практика».

181–184

APPLICABLE
SOCIO-COMMUNICATION TECHNOLOGIES
ПРИКЛАДНІ
СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 007 : 304 : 659

doi: 10.51432/SCTP.2020.10.2.158–169

THE ROLE OF MASS COMMUNICATION IN THE SOCIALIZATION OF PEOPLE WITH DISABILITIES IN UKRAINE

Anastasiia Bessarab

*Doctor of Science in Social Communications, Associate Professor,
Professor of Special Pedagogy and Special Psychology Department,
staicy@ukr.net, ORCID: 0000-0003-3155-5474, Scopus Author ID: 57211852356,
Municipal Institution of Higher Education «Khortytsia National Educational Rehabilitation
Academy», Science town str., 59 (island Khortytsia), Zaporizhia, 69017, Ukraine.*

Tetiana Hyrina

*Candidate of Sciences in Social Communications, Associate Professor,
Docent of Journalism, Ukrainian Philology and Culture Department,
hirinatetyana@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1587-8767,
University of the State Fiscal Service of Ukraine, Irpin, Ukraine
University str., 31, Irpin, 08200, Ukraine.*

Irina Antonenko

*Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Dean of the Faculty of Rehabilitation Pedagogy and Social Work,
irinaantonenko80@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4612-6568,
Municipal Institution of Higher Education «Khortytsia National Educational Rehabilitation
Academy», Science town str., 59 (island Khortytsia), Zaporizhia, 69017, Ukraine.*

Yana Zoska

*Doctor of Social Sciences, Professor,
Professor at Sociology and Social Work Department,
zoskayana@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0407-1407,
Classical Private University,
Zhukovskoho str., 70b, Zaporizhzhia, 69002, Ukraine.*

ANNOTATION

The **purpose** of the study is to formulate an overall picture of the role of mass communication in the socialization of people with disabilities through social communication project initiatives in Ukraine.

The achievement of this goal included the fulfillment of the following tasks: analysis of sources on this topic; questioning and establishing the primary information and communication needs of persons with disabilities as a media audience through an expert survey.

Research methods and techniques. During the research when elaborating the sources on the topic there were used the methods of analysis, synthesis, generalization, comparative and descriptive methods. The basis of the study is an expert survey. In order to identify the primary information and communication needs of this category of media audience, the survey was conducted among social workers who deal with people with disabilities in Dnipropetrovsk, Donetsk, Zaporizhzhya, Lviv and Khmelnytsky regions. Via online questionnaire service «Google Forms» there were collected 66 responses from January 20, 2020 till February 3, 2020. The comments which were received earlier or later the survey timelines were disregarded.

Results. The results of the survey among social workers whose activities are related to people with disabilities in Dnepropetrovsk, Donetsk, Zaporizhzhya, Lviv and Khmelnytsky regions give grounds to state that for people with disabilities there are promising prospects of constructing an «elastic web» of inclusive social and communication media space in a complex of contact and digital projects, especially initiated and implemented in the media sector. In particular, the experts highlighted the absolute need of people with disabilities to enhance socialization by expanding their daily circle of communication.

Conclusions. Within the framework of scientific discourse, the comprehension of this problem is promising in terms of the development of a model of communication relations establishment in modern inclusive poly-platform media space.

Keywords: social communication initiatives, media, «elastic web» theory, expert survey, people with disabilities.

Роль засобів масової комунікації в соціалізації людей з інвалідністю в Україні

Анастасія Бессараб

доктор наук із соціальних комунікацій, доцент,
професор кафедри спеціальної педагогіки та спеціальної психології,
КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР, вул. Наукове
містечко, 59 (острів Хортиця), м. Запоріжжя, 69017, Україна.

Тетяна Гиріна

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
доцент кафедри журналістики, української словесності та культури,
Університет державної фіскальної служби України,
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, 08200, Україна.

Ірина Антоненко

кандидат психологічних наук, доцент,
декан факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи,
КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР, вул. Наукове
містечко, 59 (острів Хортиця), м. Запоріжжя, 69017, Україна.

Яна Зоська*доктор соціологічних наук, професор,
професор кафедри соціології та соціальної роботи,
Класичний приватний університет,
вул. Жуковського, 70б, м. Запоріжжя, 69002, Україна.*

Вступ.

Інфраструктура національного інформаційного медіаландшафту в Україні як сегмента глобального комунікаційного простору зумовлена демографічно-популяційними характеристиками населення. Категорія «норми» в посттоталітарному соціумі українців орієнтована на потреби більшості, між тим конструює оази дружнього відкритого простору для людей з інвалідністю, ініційованого та підтримуваного ними ж. Платформи, орієнтовані на технологію відкритого простору, засновані на концепції інклюзії, де-факто є закритими для широкого загалу.

Збільшення кількості осіб з інвалідністю останніми роками стимулювало медіаактивізм у секторі, виникли окремі ініціативи, періодично відбуваються спеціалізовані події заходи, спрямовані на підвищення рівня соціалізації людей з різними особливими потребами, що презентують технологічні новинки, які полегшують доступ до інформації цих людей. Кожен з таких медіапроектів заслуговує на увагу, однак автономно реалізовані вони часто залишаються осторонь від інформаційних стрічок популярних масових медіа, продуктивна взаємодія з якими потребує посилення.

Строкате бачення державою свого місця в модеруванні та орієнтації на формування національного інклюзивного медіапростору, обмежене декларативними намірами, викладеними в законодавчих актах, що часто не знаходять вираження в практичній площині, зумовило орієнтацію громадського сектору на реалізацію окремих ініціатив. Втілення задуму на локальному рівні об'єднує українців навколо мети допомогти собі самим. В основі такої роботи метод проектування, у широкому розумінні як інструмент набуття досвіду та засіб емпіричної реалізації філософії дієвості.

Як науковий метод його було впроваджено у XVIII ст., коли при школах архітектури випускників орієнтували на імплементацію отриманих теоретичних знань у вирішенні конкретних практичних проблем. Для потреб освіти методологічний потенціал проектування обґрунтував Дж. Дьюї. На початку XIX ст. він переконував у своїх працях, що успішним проєкт може бути лише за умови усвідомленої психологічної потреби в його реалізації, що, у свою чергу, є запорукою досягнення соціального блага (Dewey, 1938). На потребі отримання задоволення від реалізації проєкту наголошував Е. Торндайк (Knoll, 2018). Узагальнюючи концепції попередників, В. Кілпатрік наголосив на важливості свободи дій під час творчого процесу проектування та визначив чотири етапи проєктної діяльності (призначення, планування, виконання та обговорення або резонанс). Він обґрунтував роль глядачів як пасивних учасників реалізації проєкту, зокрема на завершальних його етапах (Kilpatrick, 1925). Дослідник М. Соколов структуру медіапроєкту подав у вигляді комплексу взаємозумовлених етапів: передпроєктної діяльності, його реалізації, рефлексії та післяпроєктного етапу (Соколов, 2013). У кінці минулого століття, узагальнивши теоретичні концепції попередників, М. Нолл наголошував, що метод проектування перспективний у вимірах розвитку незалежності та відповідальності учасників процесу, а також як платформа для напрацювання соціальних моделей поведінки (Knoll, 2018: 59). Метод проектування досліджувала В. Пак (Пак, 2016: 68–74), як елемент теорії систем його розглядали Г. Сосновська та А. Мурашов. Для позначення взаємозв'язків проєктної діяльності в структурі теорії систем науковці ввели метафору «еластичне павутиння»: «Якщо уявити

систему у вигляді особливого роду павутини, кожен елемент якої пов'язаний з багатьма іншими і впливає на них, то чим більше в ній елементів, тим вище складність їх деталізації. Чим ширше коло їхніх можливих станів, варіантів формування тимчасових альянсів, тим більше число можливих зв'язків між ними і тим вища динамічна складність цієї системи» (Сосновская, 2018).

Теорія «еластичного павутиння» є цінною для конструювання системи соціально-комунікаційної проєктної інфраструктури для людей з інвалідністю в Україні, де ініційовані для них медіапроєкти потребують нарощування включеності до загального медійного контексту. На комплекс спеціалізованих автономних ініціатив наразі покладено не лише надзавдання з привернення уваги до проблем людей з інвалідністю, полегшення їхніх щоденних турбот, а й функції соціалізації, адже, як стверджував Дж. Дьюї, «єдиний спосіб підготуватися до соціального життя – це долучитися до нього» (Dewey, 1938).

Віртуальні та контактні ініціативи, онлайніві проєкти та офлайніві атракції для цих людей у соціально-комунікаційному вимірі покликані вирішити значущу проблему формування національного інклюзивного медіапростору, в якому комфортним буде як перебування людей з інвалідністю, так і без неї. Попри відсутність рис системності в реалізації окремих ініціатив для людей з інвалідністю в Україні, їхня різноманітність заслуговує на детальний розгляд, а усвідомлення поліфонії таких проєктів, зумовить потребу в систематизації, налагодженні своєрідної центромірної послідовності в комунікаційній структурі українського соціуму.

Мета дослідження – сформувані загальну картину щодо ролі засобів масової комунікації в соціалізації людей з інвалідністю за допомогою соціальнокомунікаційних проєктних ініціатив в Україні.

Досягнення цієї мети передбачало виконання таких *завдань*: аналіз джерел за темою; складання анкети та встановлення первинної інформаційно-комунікаційні потреби осіб з інвалідністю як аудиторії медіа за допомогою експертного опитування.

Методи та методики дослідження.

У ході дослідження використано комплекс методів: загальнонаукові (аналіз, синтез, описовий, узагальнення, порівняльний) – під час опрацювання джерел з теми; специфіко-соціологічні (експертне опитування соціальних працівників за методом прогнозних сценаріїв) – для визначення інформаційно-комунікаційних потреб осіб з інвалідністю. Наше соціологічне дослідження ґрунтується на використанні методу експертного опитування, яке, за визначенням В. Різуна, Т. Скотникової, володіє інструментарієм, щоб «виявити глибинні тенденції розвитку того чи іншого явища» (Різун, Скотникова, 2008: 80). Це один із найпродуктивніших з огляду на комплекс отримуваних даних емпіричних методів у соціальних комунікаціях, підсумки якого надають змогу отримати репрезентативні достовірні дані для аналізу та мають великий прогнозний потенціал. Методом експертного опитування (анкетування: індивідуальне, заочне, онлайн за допомогою сервісу «Google Forms») упродовж 20 січня 2020 р. – 03 лютого 2020 р. реалізовано отримання первинної соціологічної інформації від 66 респондентів-експертів за темою «Проблема соціалізації осіб з інвалідністю, 2020». Відповіді, які отримано поза хронологічними межами дослідження, не було враховано.

Результати та дискусії. З метою встановлення первинних інформаційно-комунікаційних потреб цієї категорії аудиторії медіа проведено опитування серед соціальних працівників, які мають справу з людьми з порушеннями зору, слуху, мовлення, функцій опорно-рухового апарату, обмеженими можливостями розумового розвитку, із затримкою психічного розвитку, з порушенням емоційно-вольової сфери (аутизму) та із синдромом Дауна у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Львівській та Хмельницькій областях.

Акумуляована статистична інформація про стаж роботи опитаних (від 1 до 21 року) при цьому має важливе, проте не вирішальне значення, адже рівень інтеграції соціальних працівників до потреб їхніх підопічних може не перебувати в пропорційній залежності від часу виконання ними своїх професійних обов'язків. Заочне анкетування передбачало заповнення 15 тестових модулів із запитаннями закритого типу, йому передувала коротка інструктивна частина. Оскільки експертне опитування не може бути анонімним, за згодою респондентів зібрано додаткову ідентифікаційну інформацію, яка не підлягає оприлюдненню, а виконує функцію, названу шведським дослідником С. Далбергом «ідентифікаційний ключ» (Dahlberg, 2007: 2).

За підсумками аналізу результатів анкетування підтверджено авторську гіпотезу щодо перспективності для людей з інвалідністю конструювання «еластичного павутиння» інклюзивного соціальнокомунікаційного медіапростору в комплексі контактних та цифрових проєктів, зокрема ініційованих та втілених у медіасекторі.

Досвідчені соціальні працівники засвідчили безумовну потребу людей з інвалідністю в посиленні соціалізації шляхом розширення щоденного кола спілкування. Про це свідчать схвальні відповіді більшості респондентів. Важливо, що наявний стан комунікативного поля не задовольняє, на думку більшості опитаного експертного середовища, інформаційних потреб українців з інвалідністю (рис. 1).

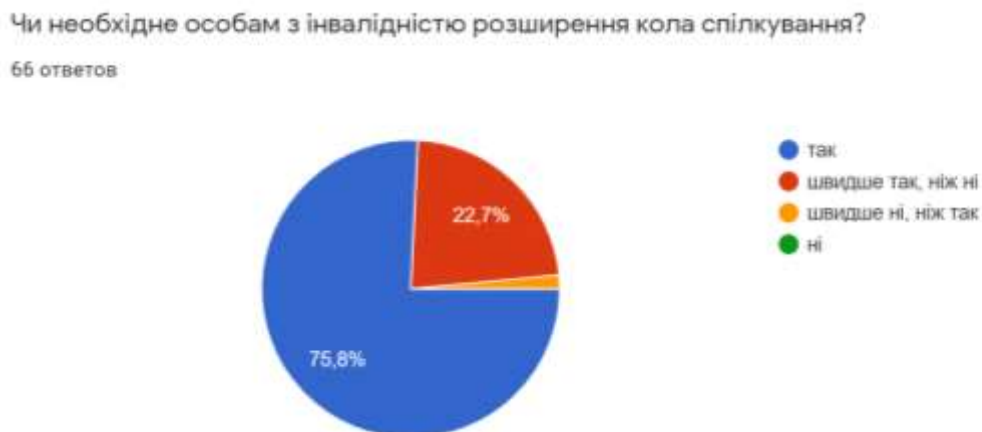

Рис. 1. Потреба людей з інвалідністю в розширенні кола спілкування

При цьому джерелом понад половини (62,1%) отримуваної людьми з інвалідністю інформації є пряма комунікація, відповідно, на думку 48,5% опитаних, решта даних надходить до них через ЗМК (рис. 2).

Які канали комунікації є найпопулярнішими серед осіб з інвалідністю?

66 ответов

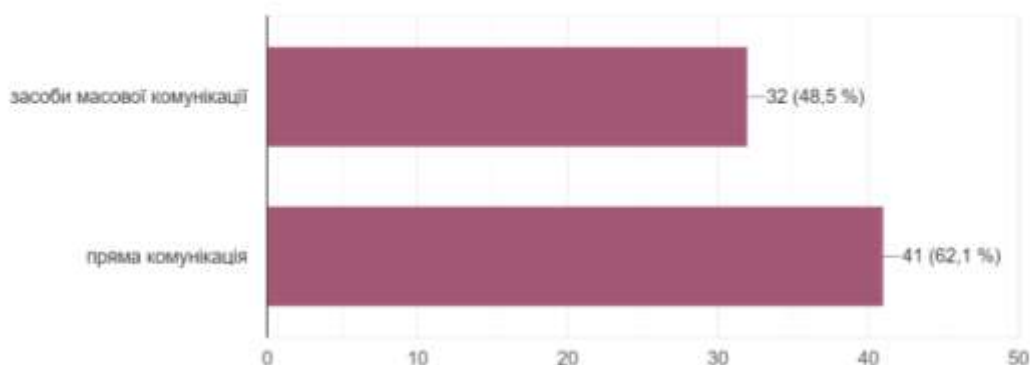

Рис. 2. Найпопулярніші канали комунікації для осіб з інвалідністю

Важливо усвідомлювати, що часто для цих людей пряма комунікація обмежена контактуванням із традиційним колом людей (рідними, педагогами тощо), і лише епізодично відбувається розширення рольових моделей комунікування в соціумі. Взаємодія ж з медіа досить різнопланова та охоплює інтернет-простір (на думку 83% респондентів), соціальні мережі (за свідченням 66% опитаних), телебачення (справедливо для 56% респондентів), рідше – радіо (14%), газети й журнали (14%), книги (15%) (рис. 3). Між тим отримані дані є тенденційними для українців загалом.

Які засоби масової комунікації є найпопулярнішими серед осіб з інвалідністю?

66 ответов

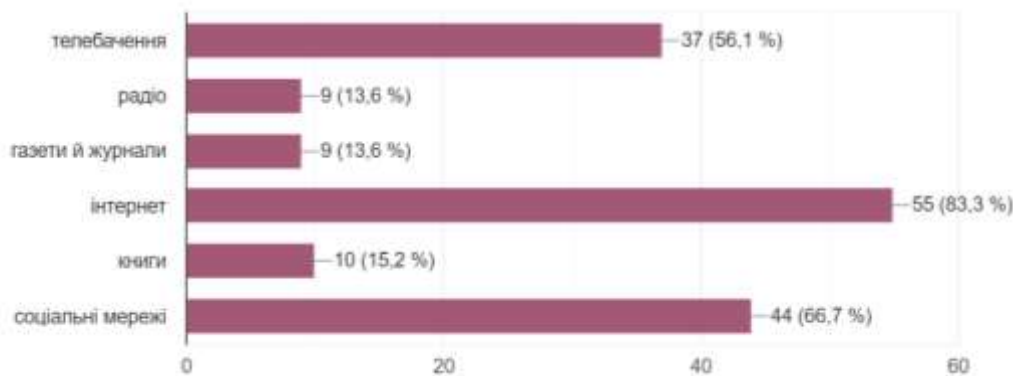

Рис. 3. Рівень популярності різних каналів комунікації серед користувачів з інвалідністю в Україні

На думку соціальних працівників, найпростішим для сприйняття є візуальний медіазміст. Його легко ідентифікувати, він варіативний, не потребує додаткових знань та вмінь для використання. Так, 55% респондентів констатує переважання телевізійного контенту в структурі щоденного споживання інформації із зовнішнього світу, ще 24% – графіки та фото. Базовані на концентрації уваги аудіо та текстові блоки акумулюють по 11% відповідей експертів (рис. 4).

У якому вигляді контент є оптимальним для сприйняття користувачами з інвалідністю?

66 ответов

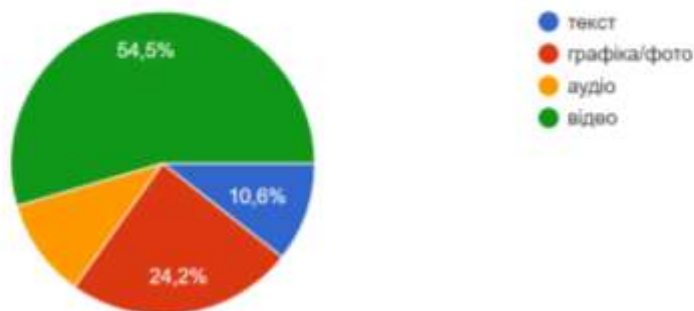

Рис. 4. Оптимальний тип контенту для сприйняття користувачами з інвалідністю

За більшістю відповідей, між тим, контент не адаптований до потреб людей з особливими потребами. Його дефіцит відзначили майже половина (49%) опитаних, ще 36% вказали на періодичну потребу представлення даних у доступних для їх сприйняття форматах (рис. 5).

Чи відчують особи з інвалідністю нестачу спеціалізованого контенту в медіа?

66 ответов

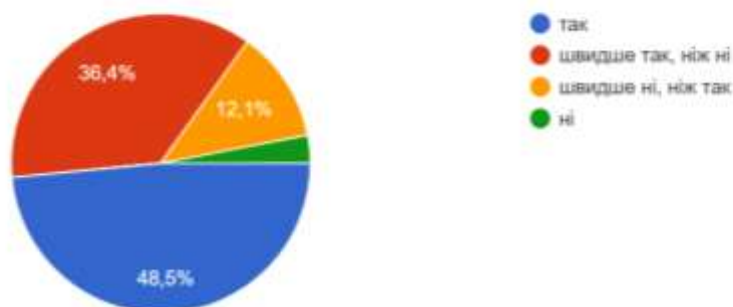

Рис. 5. Відчуття нестачі спеціалізованого контенту в медіа людьми з інвалідністю

Однозначність відповіді при цьому в прямій залежності від типу порушень та можливості повної ідентифікації звичайного медіазмісту цією категорією аудиторії. Важливе значення має міра адаптації до сприйняття наявного медіазмісту за умов фізичних чи психологічних обмежень, можливості декодування закладених смислів ЗМІ, обрахування яких у межах дослідження неможливе.

Тематично увага досліджуваної аудиторії медіа наслідую загальні тренди в ЗМК. Так, за результатами опитування, проведеного компанією «Research & Branding Group» у 2019 р., «найбільший інтерес представляють розважальна тематика і світська хроніка (48%), суспільно-політичні теми (46%), пізнавальна інформація (43%) і події у світі (39%). Другий блок складають культура (29%), ситуація на Сході України (23%), спорт (20%), економічна/ділова інформація (20%). Третій – кримінал (15%), нещасні випадки/аварії/пригоди (10%) і скандали викриття (10%)» (Які теми на телебаченні, в газетах та інтернеті, 2019). Своїми відповідями опитані в межах цього дослідження експерти засвідчили високий рівень інтересу осіб з інвалідністю до розважальних проєктів (82%), менше – до освітніх (47%) та інформаційних (46%). Традиційно програми спортивної та наукової (17%) тематики об'єднують людей за сферами інтересів (рис. 6).

Які теле- та радіoproграми є найбільш затребуваними серед осіб з інвалідністю?

66 ответов

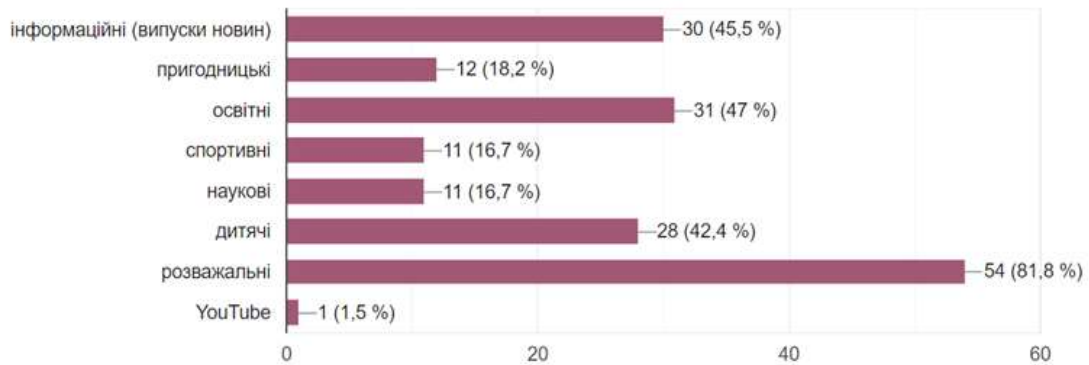

Рис. 6. Тематичний розподіл теле- та радіоного медіаконтенту за інтересом до нього осіб з інвалідністю

За інформацією, що її недоотримують особи з інвалідністю з традиційних медіа, вони звертаються до мережевих ресурсів, активними користувачами яких є 38%. Ще 58% мають частковий, опосередкований чи періодичний контакт із цифровими платформами (рис. 7). Такі результати експертного опитування дають підґрунтя для наголошування на перспективності розвитку віртуальних інклюзивних платформ, орієнтованих не лише на поширення спеціалізованого контенту, а й на акумулювання майданчиків, призначених для спілкування як усередині середовища, так і поза ним.

Чи є особи з інвалідністю активними користувачами інтернету?

66 ответов

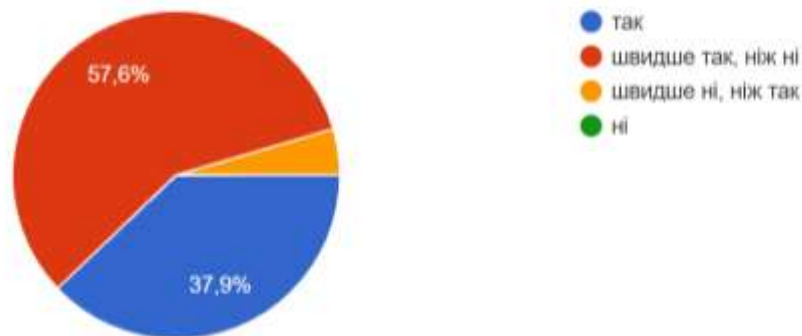

Рис. 7. Активність користування інтернетом людьми з інвалідністю

Показовим є приклад Д. Щербатюка – параолімпійця, активіста громадської платформи «Доступно.UA» – проєкту, який «поширює ідею доступності міського простору та повноцінне включення людей з інвалідністю у життя суспільства» (Доступно.UA, 2020). Сам пересуваючись на інвалідному візку, він кілька років створював відеоролики щодо доступності для маломобільних людей міст України. У 2019 р. Д. Щербатюк став ведучим рубрики «Інклюзія» на шоу «#(a)е?S0» з Майклом Щуром. Утім поки що подібні медійні ініціативи поодинокі, а люди з інвалідністю не часто наважуються брати на себе відповідальності створення власної медійної платформи (рис. 8). Наявні ж, подібні до якісних ігрових сюжетів на YouTube згаданого проєкту, мають незначну кількість

відвідувачів та підписок, що вираховуються сотнями.

Наскільки часто особи з інвалідністю ініціюють створення власної медіа платформи (канал на YouTube, група в соціальній мережі тощо)?

66 ответов

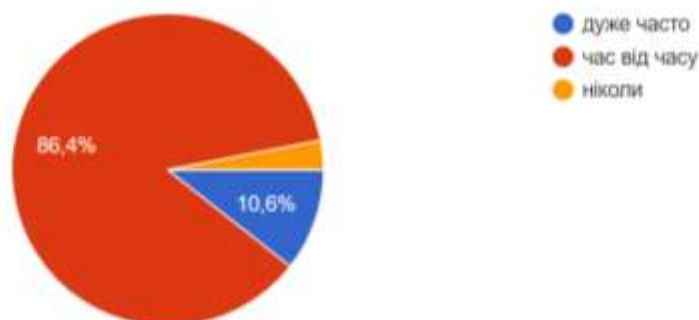

Рис. 8. Готовність людей з інвалідністю до створення власної медіаплатформи

Висновки.

Отже, результати опитування соціальних працівників, діяльність яких пов'язана з людьми з інвалідністю в Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Львівській та Хмельницькій областях, дають підстави констатувати перспективність для людей з інвалідністю конструювання «еластичного павутиння» інклюзивного соціальнокомунікаційного медіапростору в комплексі контактних і цифрових проєктів, зокрема ініційованих та втілених у медіасекторі. Так, експерти засвідчили безумовну потребу людей з інвалідністю в посиленні соціалізації шляхом розширення щоденного кола спілкування (75,8% респондентів), причому інформація надходить до них через ЗМК, на думку 48,5% опитаних; найбільше уваги привертають розважальні програми (81,8%); певний потенціал для соціалізації осіб з інвалідністю має інтернет, оскільки наразі лише 58% мають частковий, опосередкований чи періодичний контакт із цифровими платформами. Враховуючи те, що, на думку експертів, серед таких осіб готових до самостійного створення медіаплатформ лише 10,6%, вони потребують у цьому допомоги держави та громадськості.

У межах наукового дискурсу осмислення цієї проблеми перспективне в напрямі розроблення моделі налагодження комунікативних зв'язків у сучасному інклюзивному поліплатформовому медіапросторі.

Література

- Доступно.УА. Робимо світ навколо доступним. *Dostupnoua*. (2020). URL: <https://dostupnoua.org/>.
- Пак, В. (2016). Метод проектов как способ формирования обобщенных проектных умений студентов инженерных вузов, *Педагогическое образование в России*, 1, 68–74.
- Проблема соціалізації осіб з інвалідністю за допомогою засобів масової комунікації. *Google Forms*. 2020. Retrieved from <https://docs.google.com/forms/d/16kNul-K7E8M4qfFifFq3GTcZvNu9sjwCs6MIRIPElhg/edit?ts=5e300198>.
- Різун, В., Скотникова, Т. (2008). Методи наукових досліджень у журналістикознавстві. Київ: Преса України.
- Соколов, М. (2013). Сетевой медиапроект как средство формирования готовности к

- професіональному саморозвиттю майбутнього педагога, *Известия ВГПУ*, 10, 68–73.
- Сосновская, А., Мурашев, А. (2018). Проектная деятельность как требование развития систем в современных условиях, *Управленческое консультирование*, 9, 120–129. DOI 10.22394/1726-1139-2018-9-120-129.
- Dahlberg, S. (2007). Web-based expert surveys. The opportunities for conducting web-based elite expert surveys, *QoG Working Paper Series*, 7. Retrieved from https://qog.pol.gu.se/digitalAssets/1350/1350655_2007_7_dahlberg.pdf.
- Dewey, J. (1938). Experience and education. The later works of John Dewey. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Kilpatrick, W. (1925). Foundations of method: Informal talks on teaching. New York: Macmillan.
- Knoll, M. (2018). The Project Method: Its Vocational Education Origin and International Development, *Virginia Tech*. Retrieved from <https://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JITE/v34n3/Knoll.html>.

References

- DOSTUPNO.UA. Making the world accessible. *Dostupnoua*. (2020). URL: <https://dostupnoua.org/> (in Ukrainian).
- Pak, W. (2016). The project method as a way of forming generalized design skills of students of engineering universities, *Teacher Education in Russia*, 1, 68–74 (in Russian).
- The problem of socialization of persons with disabilities by means of mass communication. *Google Forms*. (2020). Retrieved from <https://docs.google.com/forms/d/16kNul-K7E8M4qfFifFq3GTcZvNu9sjwCs6MIRIPEIhg/edit?ts=5e300198> (in Ukrainian).
- Rizun, V., Skotnikova, T. (2008). Methods of scientific research in journalism. Kiev: Press of Ukraine (in Ukrainian).
- Sokolov, M. (2013). Network media project as a means of creating readiness for the professional self-development of a future teacher, *Izvestiya VGPU*, 10, 68–73 (in Russian).
- Sosnovskaya, A., Murashev, A. (2018). Project activity as a requirement for the development of systems in modern conditions, *Management Consulting*, 9, 120–129. DOI 10.22394/1726-1139-2018-9-120-129 (in Russian).
- Dahlberg, S. (2007). Web-based expert surveys. The opportunities for conducting web-based elite expert surveys, *QoG Working Paper Series*, 7. Retrieved from https://qog.pol.gu.se/digitalAssets/1350/1350655_2007_7_dahlberg.pdf (in English).
- Dewey, J. (1938). Experience and education. The later works of John Dewey. Carbondale: Southern Illinois University Press (in English).
- Kilpatrick, W. (1925). Foundations of method: Informal talks on teaching. New York: Macmillan (in English).
- Knoll, M. (2018). The Project Method: Its Vocational Education Origin and International Development, *Virginia Tech*. Retrieved from <https://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JITE/v34n3/Knoll.html> (in English).

Роль засобів масової комунікації в соціалізації людей з інвалідністю в Україні

Анастасія Бессараб

*доктор наук із соціальних комунікацій, доцент,
професор кафедри спеціальної педагогіки та спеціальної психології,
КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР, вул. Наукове
містечко, 59 (острів Хортиця), м. Запоріжжя, 69017, Україна.*

Тетяна Гиріна

*кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
доцент кафедри журналістики, української словесності та культури,
Університет державної фіскальної служби України,
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, 08200, Україна.*

Ірина Антоненко

*кандидат психологічних наук, доцент,
декан факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи,
КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР, вул. Наукове
містечко, 59 (острів Хортиця), м. Запоріжжя, 69017, Україна.*

Яна Зоська

*доктор соціологічних наук, професор,
професор кафедри соціології та соціальної роботи,
Класичний приватний університет,
вул. Жуковського, 70б, м. Запоріжжя, 69002, Україна.*

Мета дослідження – сформуванню загальної картини щодо ролі засобів масової комунікації в соціалізації людей з інвалідністю за допомогою соціальнокомунікаційних проєктних ініціатив в Україні.

Досягнення цієї мети передбачало виконання таких **завдань**: аналіз джерел за темою; складання анкети та встановлення первинної інформаційно-комунікаційної потреби осіб з інвалідністю як аудиторії медіа за допомогою експертного опитування.

Методи та методики дослідження. У ході дослідження використано методи аналізу, синтезу, узагальнення, порівняльний, описовий під час опрацювання джерел з теми. Основу дослідження становить експертне опитування. З метою встановлення первинних інформаційно-комунікаційних потреб цієї категорії аудиторії медіа проведено опитування соціальних працівників, які мають справу з людьми з інвалідністю в Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Львівській та Хмельницькій областях. За допомогою сервісу “Google Forms” упродовж 20 січня 2020 р. – 03 лютого 2020 р. зібрано 66 відповідей. Відповіді, які отримано поза хронологічними межами дослідження, не було враховано.

Результати. Результати опитування серед соціальних працівників, діяльність яких пов’язана з людьми з інвалідністю в Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Львівській та Хмельницькій областях, дають підстави констатувати перспективність для людей з інвалідністю конструювання “еластичного павутиння” інклюзивного соціальнокомунікаційного медіапростору в комплексі контактних і цифрових проєктів, зокрема ініційованих та втілених у медіасекторі. Так, експерти засвідчили безумовну потребу людей з інвалідністю в посиленні соціалізації шляхом розширення щоденного кола

спілкування.

Висновки. У межах наукового дискурсу осмислення цієї проблеми перспективне в напрямі розроблення моделі налагодження комунікативних зв'язків у сучасному інклюзивному поліплатформовому медіапросторі.

Ключові слова: соціальнокомунікаційні ініціативи, медіа, теорія “еластичного павутиння”, експертне опитування, люди з інвалідністю.

Submitted to the editorial office – 01.03. 2020

Reviewed – 25.03.2020

Accepted for printing – 19.04.2020

Подано до редакції – 01.03.2020

Рецензовано – 25.03.2020

Прийнято до друку – 19.04.2020

